

*До спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03
Національної академії внутрішніх справ
03035, м. Київ, площа Солом'янська, 1*

ВІДГУК

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Лазаревої Дарії
Володимирівни на дисертацію Степанченка Андрія Володимировича
«Криміналістична характеристика та особливості розслідування
незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної
допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю
12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза;
оперативно-розшукова діяльність**

Актуальність обраної теми не викликає сумнівів. Вона обумовлена тими обставинами, що потреби практичної діяльності у боротьбі зі злочинністю обумовлюють необхідність розробки нового інструментарію розслідування кримінальних правопорушень або удосконалення існуючого.

В умовах сьогодення, у зв'язку із запровадженням з 24 лютого 2022 року в Україні воєнного стану, подоланням збройної агресії російської федерації, увага всього демократичного світу зосереджена на необхідності допомоги нашій державі та її громадянам. Ідеться як про надання матеріально-технічної та медичної допомоги, необхідного озброєння для військових і правоохоронних структур, так і гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги для підтримки українців у надзвичайно складний час.

Обсяги благодійних пожертв небайдужих до долі українців вражають. Однак нерідко надана іноземними партнерами гуманітарна допомога, благодійні пожертви або безоплатна допомога використовується «не за

призначенням», не доходить до свого адресата, а стає предметом посягання правопорушників.

Як свідчать емпіричні дані, вчинення незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, викликає особливий суспільний резонанс. Разом з тим, розглядуваним кримінальним правопорушенням притаманний ряд особливих ознак, а їх розслідування супроводжується рядом складнощів, пов'язаних із недоліками кримінального процесуального законодавства, необхідністю вирішення особливих організаційних завдань, забезпеченням взаємодії із державними і правоохоронними органами, необхідністю установалення системи корупційних зв'язків, подолання протидії розслідуванню, і поряд із вказаним – відсутністю криміналістичних рекомендацій щодо вирішення ряду важливих завдань розслідування.

Досудове розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним використанням з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги є складним процесом, який обумовлюється й механізмом події.

Проведений аналіз кримінальних проваджень та статистичних даних у межах предмету дослідження демонструє недостатню ефективність засобів і методів, які використовують правоохоронні органи під час розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, що свідчить про складнощі доказування обставин таких кримінальних правопорушень.

Тому розробка проблематики та формування дієвих практичних рекомендацій щодо їх реалізації – вбачається надзвичайно важливим.

Враховуючи викладене, можна дійти висновку, що дисертаційне дослідження А. В. Степанченка є актуальним та присвячене формуванню криміналістичної характеристики, визначення теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо особливостей розслідування незаконного використання з

метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Актуальність обраної теми дослідження аргументується й тим, що обрана тема дослідження пов'язана із виконанням завдань, визначених у **нормативно-правових актах, наукових програмах та планах**. Так, дисертаційне дослідження виконано відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII; положень Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020); Стратегії воєнної безпеки України (Указ Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023); Національної економічної стратегії на період до 2030 року (постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179); Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки (постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220); Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 687-р); Плану реалізації зовнішньополітичної діяльності України (розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2023 року №327-р). Наукову роботу виконано відповідно до тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки на 2022–2026 роки (наказ МОН України від 3 лютого 2022 р. № 109); Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025–2029 роки (наказ МВС України від 21 травня 2024 р. № 326); Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 р., протокол № 23); Основних напрямів наукових досліджень Науково-дослідного інституту публічного права на 2021–2025 рр.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані здобувачем, є обґрунтованими і достатньо переконливими. Для досягнення поставленої мети з точки зору методології дисертаційне дослідження А. В. Степанченка базується на основі загальнонаукових та спеціальних методів пізнання соціальних явищ і процесів, які дали змогу оптимально врахувати специфіку об'єкта, предмета, мети й завдань дослідження. Визначені здобувачем у дисертації методи використано у дисертації в їх взаємозв'язку і взаємозалежності, з доволі коректним підходом, що забезпечило належний рівень повноти, об'єктивності та достовірності результатів наукового пошуку.

Заслуговує на увагу проведений аналіз наукових розробок та дисертаційних праць відповідно до предмету дослідження, що вказує на врахування здобувачем наявних тенденцій розвитку у вітчизняному та міжнародному правовому регулюванні та практиці реалізації наукових засад – щодо з'ясування особливостей розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним використанням з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Дисертант у роботі використав належні емпіричні джерела: статистичні й аналітичні матеріали МВС України, НП України, БЕБ, НАБУ, ДБР, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2020–2024 роки; дані, отримані внаслідок вивчення 56 кримінальних проваджень, досудове розслідування в яких за ст. 201-2 КК України здійснювалось протягом 2022–2024 років; результати анкетування 144 слідчих Національної поліції України, 36 детективів БЕБ. Емпіричні дослідження проводилися в усіх регіонах України. Використано власний практичний досвід здобувача з проблематики дослідження.

Новизна представлених проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Результатам дисертаційного дослідження А. В. Степанченка характерний належний ступінь наукової новизни, який визначається тим, що на основі ґрунтовного вивчення законодавства, наукових праць, слідчої, судової та експертної практики, у дисертаційній роботі комплексно сформовано

криміналістичну характеристику, запропоновано теоретичні положення та практичні рекомендації щодо розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, розроблено низку положень, висновків і рекомендацій, які становлять наукову новизну. Зокрема, вперше:

– сформовано криміналістичну характеристику незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги як науково розроблену парадигму дослідження криміналістичної сутності вказаних кримінальних правопорушень – їх діяльнісного (функціонального) та слідового (інформаційного) аспектів з метою формування вихідної бази для побудови криміналістичної методики їх розслідування, формування відповідного теоретико-методологічного інструментарію та практичних рекомендацій для практичної діяльності підрозділів органів досудового розслідування відповідно до складових: предмет посягання, спосіб вчинення, обстановка, слідова картина й особа правопорушника;

– визначено систему типових криміналістичних ситуацій розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, які виникають як у процесі вчинення кримінального правопорушення, так і під час його розслідування. Класифіковано криміналістичні ситуації на групи залежно від сфери їх виникнення та діяльності суб'єктів: у сфері реалізації протиправної діяльності; у сфері оперативно-розшукової діяльності; у сфері кримінальної процесуальної діяльності; у сфері криміналістичної діяльності;

– обґрунтовано теоретичні положення й практичні рекомендації щодо застосування заходів міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні, що виражається у формі створення та діяльності спільних слідчих груп (ЖТ) за умови розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним використанням з метою отримання прибутку гуманітарної

допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги транснаціонального характеру.

Ряд наукових положень за змістом рубрики «наукова новизна» характеризуються як такі, що були удосконалені або дістали подальший розвиток, що відображено за змістом дисертаційного дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, у наукових працях. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертації, відображено в дев'яти наукових публікаціях, серед яких: чотири статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття в іноземному науковому виданні, чотири тези наукових доповідей, опубліковані за результатами участі в міжнародних науково-практичних конференціях. Вивчення наукових публікацій ще раз переконує у ґрунтовності та всебічності проведеного наукового дослідження.

Таким чином, ознайомившись із дисертацією та публікаціями, авторефератом дисертації А. В. Степанченка з теми дослідження можна прийти до висновку, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, є обґрунтованими, об'єктивними, достовірними та містять елементи наукової новизни.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації вже впроваджено та можуть бути використані: у правозастосовній діяльності – для вдосконалення процесу розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України); освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін з кримінального процесу та криміналістики, підготовки навчально-методичних праць (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ); науково-дослідній діяльності – для подальших досліджень проблем розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку

гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ).

Оцінка змісту дисертації. Структура дисертаційної роботи відповідає встановленим вимогам. Вона структурована, робота містить вступ, три розділи, що мають одинадцять підрозділів, висновки, список використаних джерел (170 найменувань) і п'ять додатків. Загальний обсяг дисертації становить 220 сторінок, з них основний текст – 175 сторінок.

Дисертація виконана державною мовою.

Автор системно і логічно відобразив зміст наукового дослідження, який включає в себе послідовне вирішення проблем згідно предмета дослідження.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати представленої дослідження. Анотація викладена державною та англійською мовами.

У *вступі* наведено актуальність обраної теми, визначено об'єкт і предмет дослідження, його мету та завдання, охарактеризовано методи дослідження, визначено наукову новизну отриманих результатів, продемонстровано їх практичне значення, визначено особистий внесок здобувача, вказано відомості про апробацію результатів дисертаційного дослідження та ін.

Перший розділ «Теоретико-правові засади дослідження криміналістичної характеристики та особливостей розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» має три підрозділи, формує теоретико-правове підґрунтя роботи. Даний розділ присвячено питанням розвитку наукових досліджень щодо криміналістичної характеристики та особливостей розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (підрозділ 1.1), визначенню правових засад криміналістичної характеристики та розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або

безоплатної допомоги (підрозділ 1.2), характеристиці міжнародного досвіду розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним використанням з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (підрозділ 1.3).

Здобувачем обґрунтовано висновок, що необхідність наукового дослідження розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги пов'язана з потребою у виконанні низки практичних завдань (що підтверджено емпіричними дослідженнями): з'ясування розгалуженого механізму реалізації протиправної діяльності; встановлення даних про всіх співучасників учинення кримінального правопорушення, дій кожного з них під час реалізації протиправних дій; викриття корупційних механізмів, системи «кругової поруки» під час реалізації протиправної діяльності, її окремих складових; з'ясування даних про осіб, які безпосередньо не вчиняли протиправних дій та прямо не сприяли їх реалізації, але були обізнані з протиправною діяльністю суб'єктів, «закривали» очі на такі факти, не повідомляли компетентним суб'єктам; розкриття механізмів приховування кримінального правопорушення на всіх етапах; викриття системи протиправної діяльності не лише в Україні, а й на території іноземних держав тощо (підрозділ 1.1).

Схвально, що здобувачем сформовано систему нормативно-правових актів, що визначають правові засади криміналістичної характеристики та забезпечують правове регулювання розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (підрозділ 1.2).

За змістом підрозділу 1.3 слушно наголошено на проблемі, що механізм вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним використанням з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, нерідко характеризується виходом протиправної діяльності за межі однієї держави, набуттям

злочинністю транснаціонального характеру й необхідністю застосування заходів міжнародного співробітництва. Одним з ефективних механізмів розслідування транснаціональних кримінальних правопорушень за даних умов здобувач розглядає такий як створення та діяльність спільних слідчих груп.

Другий розділ «Криміналістична характеристика незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» містить чотири підрозділи, у яких визначено інформаційну модель кримінального правопорушення та визначено кореляційні зв'язки між її елементами. Даний розділ присвячено з'ясуванню предмету посягання в структурі криміналістичної характеристики незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (підрозділ 2.1), визначенню способу вчинення незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (підрозділ 2.2), висвітленню обстановки вчинення та слідової картини незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (підрозділ 2.3), характеристиці особи правопорушника, що вчиняє незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (підрозділ 2.4).

Автором наголошено, що основи тлумачення предмета кримінального правопорушення розкрито в положеннях законів України «Про гуманітарну допомогу» та «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Ураховано також положення інших нормативно-правових актів, теоретичні й емпіричні джерела. З'ясовано, що гуманітарна допомога буде визнаватися предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України, за умови відповідності всім визначеним нормативно-правовим актам ознакам, зокрема Порядку пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2023 року № 953, оформлення згідно з декларацією про перелік товарів, що визнаються

гуманітарною допомогою, відомості про котру містяться в автоматизованій системі реєстрації гуманітарної допомоги або в паперовій формі безпосередньо в пункті пропуску через державний кордон України. Вимоги щодо відповідності вимогам нормативно-правових актів України стосуються й благодійних пожертв або безоплатної допомоги як предмета протиправного посягання (підрозділ 2.1).

Вивчення кримінальних проваджень (ст. 201-2 КК України) дозволило здобувачу зробити висновок про спосіб вчинення кримінального правопорушення: а) продаж, інше незаконне використання (особисте безоплатне користування), укладення правочинів щодо розпорядження гуманітарною допомогою у вигляді транспортних засобів, що призначалися для потреб підрозділів, залучених до подолання збройної агресії російської федерації; б) продаж гуманітарної допомоги, що призначалася для військових потреб у вигляді амуніції, військового спорядження, комп'ютерної техніки, оптичних приладів, засобів зв'язку та РЕБ, зарядних станцій, генераторів, автозапчастин, дронів; в) продаж, інше незаконне використання гуманітарної допомоги у вигляді товарів медичного призначення, тактичних аптечок, медико-соціального обладнання та оснащення, що передається для реабілітаційних цілей; г) продаж, інше незаконне використання продуктів харчування, напоїв, засобів гігієни для військових, одягу та взуття для соціально незахищених громадян, багатодітних родин, дітей-сиріт. Протиправне діяння за характером посягання може об'єднувати декілька способів реалізації протиправного умислу, мати різні предмети посягання (підрозділ 2.2).

Здобувачем встановлено, що час реалізації протиправних дій обумовлений дією правового режиму воєнного стану, а безпосередньо часовий момент вчинення протиправних дій пов'язаний з моментом перетину державного кордону України й декларування товарів (речей) як гуманітарної допомоги, наступні стадії реалізації протиправної діяльності пов'язані з

порядком роботи підприємств, установ, організацій, торговельних мереж тощо, де відбувається реалізація товарів (підрозділ 2.3).

У підрозділі 2.4. проведено комплексне дослідження особи правопорушника відповідно до криміналістично значимих ознак. Визначено, що особа правопорушника за ст. 201-2 КК України – це будь-яка особа, яка наділена всіма обов'язковими ознаками (шістнадцятирічний вік, осудність, фізична особа). У ч. 2 ст. 201-2 КК України виділено також і спеціального суб'єкта – службову особу, яка у своїй протиправній діяльності використовує службове становище.

Третій розділ «Особливості розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» містить чотири підрозділи, у яких розкрито аспекти практичної діяльності щодо розслідування зазначеного кримінального правопорушення.

Охарактеризовані криміналістичні ситуації розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (підрозділ 3.1), розкриті особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій (підрозділ 3.2), висвітлені особливості проведення судових експертиз (підрозділ 3.3), з'ясовані особливості взаємодії слідчого з правоохоронними органами та іншими суб'єктами під час розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (підрозділ 3.4).

Автором у підрозділі 3.1 обрано широкий підхід до класифікації криміналістичних ситуацій. Криміналістичні ситуації (ті, що складаються у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення і необхідності його розслідування), залежно від сфери їх виникнення (діяльності суб'єктів) здобувачем розподілено на такі, що виникають: у сфері реалізації протиправної діяльності; у сфері оперативно-розшукової діяльності; у сфері кримінальної процесуальної діяльності; у сфері криміналістичної діяльності (підрозділ 3.1).

Заслуговує схвалення, що здобувачем у підрозділі 3.2 розкрито особливості тактики проведення окремих, найбільш поширених слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. Це: 1) обшук, а саме обшук житла та іншого володіння особи, підприємств, установ, організацій; особистий обшук особи; 2) огляд, а саме огляд місця події, речей, документів, комп'ютерних даних; 3) допит, а саме допит свідків та підозрюваних.

У підрозділі 3.3. акцентовано увагу на експертному забезпеченні розслідування, детально розкрито засади проведення судової економічної та судово-товарознавчої експертиз у контексті предмету дослідження.

У межах підрозділу 3.4. наголошено на ще одному ключовому чиннику успішного розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги. Це реалізація різних форм взаємодії: а) діяльність у складі слідчо-оперативних груп (відповідно до функціонально-цільового призначення, а саме: для проведення слідчих (розшукових) дій; розкриття кримінальних правопорушень під час добового чергування; розкриття і розслідування конкретного кримінального правопорушення; б) виявлення кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним використанням з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги; в) спільне переведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій і непроцесуальних заходів; г) виконання доручень слідчого; д) обмін інформацією та ін.

Важливо, що висновки, сформульовані дисертантом, відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження. Автором використано значну кількість літературних джерел, законодавчі та підзаконні нормативні акти України.

Таким чином, дисертація відповідає існуючим вимогам, є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження А. В. Степанченка рекомендуються для використання у діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідницьких розробках наукових установ, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні досліджень по даному напрямку. Також цінними є рекомендації здобувача з метою підвищення ефективності досягнення завдань кримінального провадження – у нормотворчій та практичній юридичній діяльності.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи дисертацію Степанченка Андрія Володимировича, водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту:

1. Висвітлюючи наукову новизну, рубрика «дістали подальший розвиток», здобувач зазначає, що ним здійснено «обґрунтування тактики обшуку, огляду та допиту як найбільш поширених слідчих (розшукових) дій, які проводяться під час розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги». Однак, під час прилюдного захисту дисертації варто уточнити, яку форму виразу мають вказані теоретичні обґрунтування й відповідно – практичні рекомендації, а також як вони залучені до підвищення ефективності правозастосовної діяльності?

2. За змістом підрозділу 1.3. дисертації, автор наголошує на дотриманні міжнародних стандартів розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним використанням з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, які ґрунтуються на положеннях дво- та багатосторонніх міжнародних договорів щодо співробітництва в кримінальному провадженні. Однак, не зрозуміло, чи пропонує здобувач конкретні кроки для підвищення ефективності механізму

міжнародного співробітництва під час розслідування досліджуваних кримінальних правопорушень?

3. За змістом дисертації не знайшло достатнього відображення питання щодо використання сучасних досягнень техніко-криміналістичного забезпечення, інноваційних науково-технічних засобів під час розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

У той самий час, зазначені зауваження носять дискусійний характер, відображають власну наукову позицію офіційного опонента і можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час прилюдного захисту дисертації. Зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Ідеї, думки, позиції, результати дослідження і тексти праць інших авторів мають посилання на відповідні джерела. Дисертаційна робота Степанченка Андрія Володимировича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Викладені в авторефераті та дисертації основні положення дослідження є ідентичними.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Узагальнюючи викладене, можемо зауважити, що дисертація «Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» є самостійною кваліфікаційною науковою працею, що виконана здобувачем особисто, містить нові науково-обґрунтовані теоретичні результати проведених ним досліджень, що мають важливе значення для розвитку науки.

Дисертація «Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги»»

відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, **Степанченко Андрій Володимирович**, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:

Заступник керівника Управління міжнародного співробітництва
Бюро економічної безпеки України
кандидат юридичних наук, доцент

Дарія ЛАЗАРЕВА